

Autoregulace učení a její proměny v procesu přípravy opakovaně neúspěšných maturantů

Mgr. Martin Majcík, Ph.D.

Teoretické koncepty

3

Metodologie

9

Prezentace výsledků

12

Závěrem

26

Teoretické koncepty

Maturitní zkouška a opakovaný neúspěch

- ▷ Z 68 286 absolventů v roce 2022 neuspělo 13,7 % prvomaturantů a 72,2 % u opravných (Cermat, 2022)
- ▷ Snaha o unifikaci v systému rozdílných vzdělávacích programů (Straková & Simonová, 2020)
- ▷ Maturitní zkouška má klíčovou roli z hlediska dalšího studijního a profesního směřování

Autoregulace učení jako základ přípravy k maturitní zkoušce (Zimmerman & Moylan, 2009; Panadero & Alonso-tapia, 2014)

- ▷ Důraz na schopnost jedince řídit vlastní učení
- ▷ Dlouhodobá příprava a schopnost dosáhnout stanovených cílů (Dembo & Seli, 2007)

Fáze promýšlení

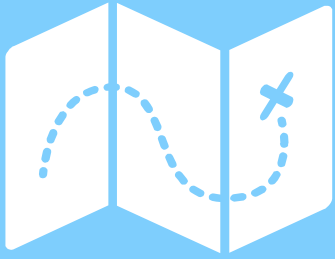
- ▷ Analýza úkolu
 - Nastavení cílů – kritéria hodnocení, ideální výkon
 - Strategické plánování
- ▷ Přesvědčení o vlastní motivace
 - Self-efficacy
 - Očekávání výstupu
 - Zájem
 - Cílová orientace

Fáze výkonu

- ▷ Sebekontrola
 - Strategie
 - Time management
 - Prostředí
 - Hledání podpory apod.
- ▷ Sebepozorování
 - Metakognitivní monitoring
 - Self-recording

Fáze reflexe

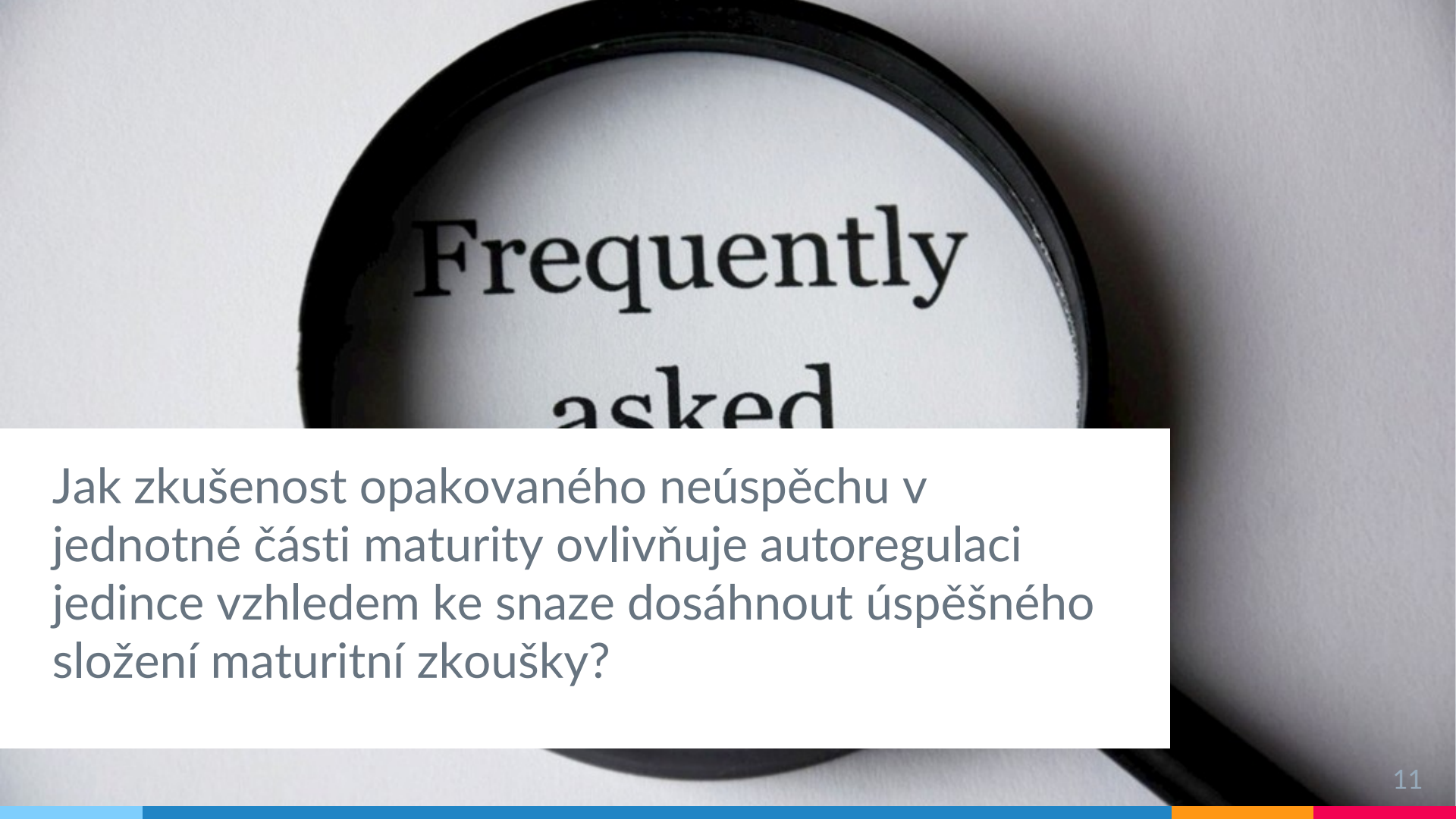
- ▷ Hodnocení výkonu
 - Sebehodnocení
 - Kauzální atribuce
- ▷ Reakce
 - Afektivní a kognitivní reakce
 - Adaptivní či defenzivní rozhodnutí o další aktivitě

Metodologie

Způsob analýzy empirických dat

- ▶ 21 neúspěšných maturantů z let 2019 a 2020
 - Studenti všech programů středního vzdělávání (gymnázia, odborné školy, lycea, nástavby)
 - Neúspěch u státní části maturitní zkoušky (M, ČJ, AJ)
- ▶ Analýza deduktivním kódováním dle modelu autoregulativního učení (Panadero & Alonso-Tapia, 2014)
- ▶ Otevřené kódování pro analýzu dat v rámci kategorií modelu

A magnifying glass with a black handle and frame is positioned over a white surface. The lens of the magnifying glass is centered on the text 'Frequently asked', which is printed in a black, serif font. The background is a light, neutral color, and the lighting is soft, creating a slight shadow of the magnifying glass on the surface below.

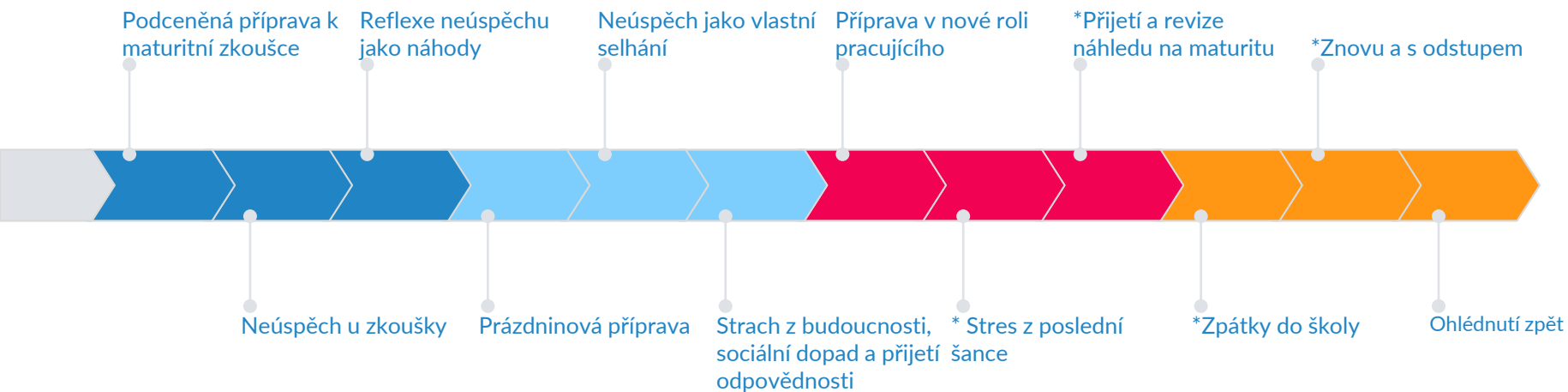
Frequently asked

Jak zkušenost opakovaného neúspěchu v jednotné části maturity ovlivňuje autoregulaci jedince vzhledem ke snaze dosáhnout úspěšného složení maturitní zkoušky?

Prezentace výsledků

Specifika období jednotlivých pokusů

Podcenění přípravy a nedostatečná reflexe

- ▷ Podcenění přípravy, nedostatečná motivace a strategie k dosažení cíle
- ▷ První neúspěch je reflektován jako náhodný, snaha o hledání vnějších příčin
 - ▷ Kauzální atribuce
 - ▷ Sebehodnocení
 - ▷ Defensivní rozhodnutí

“

„Že prostě jsem na to fakt jako kašlala, a já to vím, jakože jsem na to kašlala. Prostě jsem tomu nedávala jako v podstatě nic. Že prostě fakt mi bylo přednější milion jiných věcí než jako tohle, jo? I to je ta příčina.“
(Daniela)

16

“

„Ale říkal jsem si, že i prostě větší mozci, jak já, mozkově větší, inteligentní větší než já to udělali napodruhé i chytřejší lidé než já, takže jsem si říkal, že napodruhé to už zvládnou, ať mám pokoj. Prostě už to bude, dobře tak aspoň teďka jsem se zbavil těch jedů z ostatních předmětů a můžu se plně soustředit jen na ty dvě věci, takže to bude jednodušší, že...teď jsem se celou dobu šrotoval jak blázen, tak si dám měsíc pohov...A nějak jsem se z toho oklepával.“ (Dalimil)

17

„Že prostě jsem na to fakt jako kašlala, a já to vím, jakože jsem na to kašlala. Prostě jsem tomu nedávala jako v podstatě nic. Že prostě fakt mi bylo přednější milion jiných věcí než jako tohle, jo? I to je ta příčina.“
(Daniela)

*„Ale říkal jsem si, že i prostě větší mozci, jak já, mozkové větší, inteligenti větší než já to udělali napodruhé i chytřejší lidi než já, takže jsem si říkal, že napodruhé **to už zvládnou, ať mám pokoj**. Prostě už to bude, dobře tak aspoň teďka jsem se zbavil těch jedů z ostatních předmětů a můžu se plně soustředit jen na ty dvě věci, takže to bude jednodušší, že...teď jsem se celou dobu šrotoval jak blázen, **tak si dám měsíc pohov**...A nějak jsem se z toho oklepával.“ (Dalimil)*

Druhý pokus a klíčová role okolností

- ▷ Druhý neúspěch a dopad na další trajektorii jedince
 - ▷ Kognitivní a afektivní reakce
- ▷ V reflexi dochází k uvědomění si podcenění přípravy
 - ▷ Kauzální atribuce a snaha o adaptivní reakci
- ▷ Sociální tlak

“

„A já jsem prostě řekla, že nevím. Protože v tu chvíli fakt nevím nic. A nejenom jako pro vás, ale v tu chvíli jako... V 19? V devatenácti letech vám poprvé jako přijde taková věc, a vy si řeknete: 'Já nevím.' Protože vlastně všechno doteď řešili vaši rodiče. A tohle je takovej ten první moment, kdy si uvědomíte, že vlastně je to na vás. Nevíte, co máte dělat.“ (Bohumil)

19

“

„To druhý, když už jsem jako přišla domů, tak mně přišlo ještě k tomu vyjádření od ředitelky, jenom jako emailem – ‚neuspěla jste‘. A já v tu chvíli byla jako úplně z toho špatná... Už ne jenom tak, že si to vyčítáte sama, protože si to sami jako vyčítáte dost, že jste to jako nezvládla. Protože celá ta společnost je jako tlačena do takovýho toho ‚maturita je jednoduchá, maturitu dá každý!‘.“ (Berenika)

20

„A já jsem prostě řekla, že nevím. Protože v tu chvíli fakt nevíte nic. A nejenom jako pro vás, ale v tu chvíli jako... V 19? V devatenácti letech vám poprvé jako přijde taková věc, a vy si řeknete: ‚Já nevím.‘ Protože vlastně všechno doted řešili vaši rodiče. A tohle je takovej ten první moment, kdy si uvědomíte, že vlastně je to na vás. Nevíte, co máte dělat.“ (Bohumil)

„To druhý, když už jsem jako přišla domů, tak mně přišlo ještě k tomu vyjádření od ředitelky, jenom jako emailem – ‚neuspěla jste‘. A já v tu chvíli byla jako úplně z toho špatná... Už ne jenom tak, že si to vyčítáte sama, protože si to sami jako vyčítáte dost, že jste to jako nezvládla. Protože celá ta společnost je jako tlačaná do takovýho toho ‚maturita je jednoduchá, maturitu dá každý!‘ .“ (Berenika)

Komplikovaná příprava a stres doprovázející výkon

- ▷ Příprava je narušena prací
- ▷ Snaha o proměnu strategie učení
- ▷ Stres při třetím pokusu

„Na doučování, kde jsem s paní učitelkou vlastně procházela to, co mi nejde. To, co vlastně... Na čem jsem asi ztratila ty body předtím. Takže jsem teda chodila na **doučování** a...Proto jsem si fakt jako i sehnala to **doučování**, abych vlastně měla já klid v duši, že jsem prostě pro to udělala co nejvíc jsem vlastně mohla.“ (Dominika)

*„Než jsem šla na ten třetí pokus, tak vlastně tu celou dobu, co jsem čekala na ten třetí pokus, tak samozřejmě opět byl na mě vedenej hroznej nátlak, a to úplně jako ze všech stran, co se týče rodičů, sestry samozřejmě taky. A jako přítele. Prostě všech, protože byl to samozřejmě poslední pokus... A já jsem z toho byla taky jako **vynervená**, protože **představa**, že bych se já opět měla **vrátit**.“ (Daniela)*

Možnost změny a revize náhledu na maturitu

- ▷ První možnost formální změny
- ▷ Proměna náhledu na důležitost maturitní zkoušky
- ▷ Získaná zkušenost do dalšího života

“

„No a teďka to vnímám tak, že prostě připravuju se, ale vím že bez maturity zvládnou taky jako žít a fungovat a určitě mě to nezastaví, abych se posouvala a vzdělávala a určitě nenechám lidi hodnotit mě nebo vlastně předtím jsem měla nějakou takovou jako, že co si o mně budou myslet ostatní, že nebudu mít maturitu, že su úplně jako blbá nebo to a teďka je mně to vlastně jedno, protože nikdo neví, čím jsem si jako prošla.“ (Brenda)

25

“

„Určitě jsem se změnil, určitě jsem se změnil v tom, že vím, že nemůžu spoléhat na to, že mě jakoby někdo podrží nebo zachrání nebo něco, že vždycky to už budu jakoby jenom já nebo ne vždycky jako samozřejmě že budu mít kolem sebe lidi, kteří mně v tom pomůžou k dosažení toho cíle, že nakonec budu jenom já, kdo to musí dokončit. Takže určitě, určitě taková ta řeč bych teenagerská navísta jakoby už zmizela že tím, že jsem to už dokončil jakoby.“ (Dalibor)

26

*„No a teďka to vnímám tak, že prostě připravuju se, ale vím že bez **maturity zvládnou** taky jako žít a fungovat a určitě mě to **nezastaví**, **abych se posouvala a vzdělávala** a určitě nenechám lidi hodnotit mě nebo vlastně předtím jsem měla nějakou takovou jako, že co si o mně budou myslet ostatní, že nebudu mít maturitu, že su úplně jako blbá nebo to a teďka je mně to vlastně jedno, protože nikdo neví, čím jsem si jako prošla.“ (Brenda)*

*„Určitě jsem se změnil, určitě jsem se změnil v tom, že vím, že nemůžu spoléhat na to, že mě **jakoby někdo podrží nebo zachrání nebo něco**, že vždycky to už budu jakoby jenom já nebo ne vždycky jako samozřejmě že budu mít kolem sebe lidi, kteří mně v tom pomůžou k dosažení toho cíle, že nakonec budu jenom já, kdo to musí dokončit. Takže určitě, určitě taková ta řekl bych teenagerská naivita jakoby už zmizela že tím, že jsem to už dokončil jakoby.“*
(Dalibor)

Závěrem

Závěrem

- ▷ Opakovaný neúspěch jako zdroj pro autoregulaci vlastního učení, který se dále do procesu zapojuje a ovlivňuje jej
- ▷ Hlavní moment druhého neúspěchu
- ▷ Absence záchranné a informační sítě
- ▷ Role školy v přípravě a udržení studenta
 - ▷ Strategie zvládnání, přístup k vlastnímu učení
 - ▷ Maturita a přechod na trh práce

Děkuji za pozornost

Mgr. Martin Majcík, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta

majcik@phil.muni.cz

Literatura

- ▷ Dembo, M. H., & Seli, H. (2007). *Motivation and Learning Strategies for College Success: A Focus on Self-regulated learning* Routledge. <https://www.routledge.com/Motivation-and-Learning-Strategies-for-College-Success-A-Focus-on-Self-Regulated/Seli-Dembo/p/book/9780367002145>
- ▷ Panadero, E., & Alonso-Tapia, J. (2014). How do students self-regulate? Review of Zimmerman's cyclical model of self-regulated learning. *Anales de Psicología*, 30(2), 450–462. <https://doi.org/10.6018/analesps.30.2.167221>
- ▷ Straková, Jana, and Jaroslava Simonová. "Vztah akademické marnosti a výsledk žáků: různé mechanismy pro matematiku a čtenářskou gramotnost." (2020): 43-67.
- ▷ Zimmerman, B. J., & Moylan, A. R. (2009). Self-regulation: Where metacognition and motivation intersect. In *Handbook of metacognition in education* (pp. 299-315). Routledge.